

چگونه عمر را طولانی کنیم؟

تألیف:

شیخ محمد بن ابراهیم

ترجمہ:

عبدالله ریگی امدی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

# #

فهرست مطالب

عنوان.....	صفحه
بخش اول	
اعمالی که پاداش چند برابر دارند.....	۸
نوع اول: نماز.....	۸
۱- زیاد نماز خواندن در حرمین شریفین.....	۸
۲- اهتمام و پایبندی به نماز جماعت.....	۹
۳- خواندن نماز عشاء و صبح با جماعت.....	۱۰
۴- خواندن نمازهای نفل در خانه.....	۱۱
۵- نماز جمعه.....	۱۲
۶- پایبندی به نماز چاشت.....	۱۴
نوع دوم: حج و عمره.....	۱۵
نماز اشراق.....	۱۵
شرکت در مجالس علمی و درسهای مساجد.....	۱۷
عمره در رمضان.....	۱۷
خواندن نمازهای فرض در مسجد.....	۱۸
نماز خواندن در مسجد قباء.....	۲۰
نوع سوم: اذان بگو یا اذان را با مؤذن تکرار کن.....	۲۱
نوع چهارم: روزه.....	۲۴

- ۲۵ ..... روزه گرفتن در ایام خاص
- ۲۶ ..... افطار دادن به روزه داران
- ۲۷ ..... نوع پنجم: زنده نگه داشتن شب قدر
- ۲۸ ..... نوع ششم: جهاد
- ۲۹ ..... نوع هفتم: انجام عمل نیک در ده روز ذیحجه
- ۳۱ ..... نوع هشتم: تلاوت و تکرار سوره‌های قرآن
- ۳۲ ..... نوع نهم: ذکر فراوان
- ۳۳ ..... تسبیح پر بار
- ۳۵ ..... استغفار پر بار
- ۳۶ ..... نوع دهم: رفع نیازهای مردم

بخش دوم

- ۴۰ ..... عمل باقی
- ۴۰ ..... اعمالی که ثوابشان بعد از مرگ انسان همچنان ادامه خواهد داشت
- ۴۲ ..... نوع اول: سرباز بودن در راه خدا
- ۴۳ ..... نوع دوم: صدقه جاری
- ۴۴ ..... نوع سوم: تربیت فرزند صالح
- ۴۶ ..... نوع چهارم: آموختن علم به مردم

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ
شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ
يُضِلَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ
وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ. اما بعد:

کتابچه حاضر، حاوی برخی از اعمال صالحه است که دارای
پادشاهی بسیار میباشند. و اگر بر آنها مواظبت نمایی نتیجه عمرت
هزار ها سال بیشتر از آنچه که هست، افزایش خواهد یافت.
در این بحث، اهمیت بسیاری از احادیث پیامبر، که معمولاً
آنها را می خوانیم یا می شنویم ولی در آنها دقت نمی کنیم، برای
ما روشن خواهد شد و آشکارا به کم همتی خود، در قبال آن همه

بذل و بخشش پروردگار عالم که می‌توانیم به وسیله آن، سالهای اندک زندگی خود را جبران نماییم، پی خواهیم برد.
 رسول الله ﷺ می‌فرماید: «أَعْمَارُ أُمَّتِي مَا بَيْنَ السَّبْعِينَ وَ السَّبْعِينَ وَأَقْلَهُمْ مَنْ يَجُوزُ ذَلِكَ».^(۱)

ترجمه: عمر امتیان من، بین شصت و هفتاد سال است. و اندک افرادی از این بالاتر خواهند رفت.

بعنوان مثال: دو نفر کارگر، وارد شهری می‌شوند حقوق ماهانه کارگران آن شهر، صد هزار تومان است. یکی با همین حقوق، مشغول کار می‌شود. ولی دیگری پس از سعی و تلاش، موفق به یافتن کاری می‌شود که ماهانه دویست هزار تومان حقوق دارد. در پایان سال، آن دو در حالی به شهر خود باز می‌گردند

(۱) ترمذی (۶۵/۱۳) و تحسین سیوطی و مناوی و تصحیح آلبنی در صحیح الجامع (۱۰۷۳).

که نفر اول یک میلیون دویست هزار تومان و نفر دوم دو برابر؛ یعنی دو میلیون و چهار صد هزار تومان سرمایه دارد.

سوال: چگونه ممکن است که انسان دارای اعمال صالحه‌ای باشد که عمر پنجاه یا شصت ساله‌اش در میزان خداوند ده‌ها و یا صدها هزار سال محسوب بشود.

در پاسخ باید گفت: دو راه در پیش است:

۱- حریصانه به انجام اعمال نیکی که پاداش چند برابر دارند، بشتابد.

۲- حریصانه به انجام اعمال نیکی که پاداش آنها پس از مرگ نیز جریان خواهد داشت، بشتابد.

اینک موارد فوق را که به دو بخش و ده نوع تقسیم شده در اینجا بیان خواهیم کرد. ما قبل از هر چیز، باید نیتها را خالص نموده و فضایل اعمال را استحضار کنیم و بطور مستمر آنها را انجام دهیم و احساس خستگی ننمائیم.

بخش اول: اعمالی که پاداش چند برابر دارند

نوع اول: نماز

۱- زیاد نماز خواندن در حرمین شریف:

یک رکعت نماز، در حرم امن خدا، برابر است با یک صد هزار رکعت در اما کن دیگر. چنانکه جابر بن عبدالله رضی الله عنه از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل می کند که فرمود: «صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيْمَا سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ وَصَلَاةٌ فِي مَسْجِدِ الْحَرَامِ أَفْضَلُ مِنْ مِائَةِ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيْمَا سِوَاهُ».^(۱)

ترجمه: یک نماز در مسجد من (مسجد النبی) بهتر از هزار نماز در مساجد دیگر است بجز مسجد الحرام که یک نماز در آن بهتر از صد هزار نماز در غیر آن می باشد.

(۱) احمد (الفتح الربانی) و به تصحیح سیوطی در جامع الصغیر و آلبانی در صحیح الجامع (۳۸۳۸).

شما اگر در شهر و دیار خود، روزانه دوازده رکعت سنت را با پایبندی بخوانید، در سال جمعاً ۴۳۲۰ رکعت خوانده اید. اما دو رکعت در حرم الهی برابر با دویست هزار رکعت است که این ثواب بزرگ را فقط در چند لحظه بدست می آورید. در حالی که اگر بخواهید در غیر حرم خدا به این همه ثواب برسید، باید ۴۶ سال و سه ماه هر روز، پایبند سنتهای دوازده گانه باشید. و هر روز آنها را ادا کنید.

۲- اهتمام و پایبندی به نماز جماعت:

از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «صَلَاةٌ مَعَ الْإِمَامِ أَفْضَلُ مِنْ خَمْسٍ وَعَشْرِينَ صَلَاةً يُصَلِّيَهَا وَحْدَهُ».^(۱)

ترجمه: نماز با جماعت، بیست و پنج برابر از نمازی که تنها خوانده می شود افضل است. و در روایتی از ابن عمر رضی الله

(۱) مسلم.

عنهما نقل است که رسول خدا ﷺ فرمود: « نماز جماعت، بیست و هفت برابر از نماز تنها، افضل است ».

حال فرض کنید: دو نفر مرد مسلمان، همزمان متولد شده‌اند و همزمان وفات یافته‌اند. یکی از آنها پایبند نماز جماعت بوده و دیگری همیشه تنها نماز خوانده است. نماز های، کسی که با جماعت خوانده است، بیست و هفت برابر بیشتر از نماز های رفیقش که تنها خوانده است می‌باشند. پس گویا عمر نفر اول، بیست و هفت برابر عمر نفر دوم بوده است.

۳- خواندن نماز عشاء و صبح ، با جماعت:

هر کسی که نمازهای عشاء و صبح را با جماعت بخواند، گویا تمام شب را در قیام بوده است.

چنانکه از عثمان بن عفان رضی الله عنه روایت است که رسول خدا ﷺ فرمود: «مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ كَانَ كَقِيَامِ نِصْفِ لَيْلَةٍ وَمَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ وَالْفَجْرَ فِي جَمَاعَةٍ كَانَ كَقِيَامِ لَيْلَةٍ».

ترجمه: هر کسی که نماز عشاء را با جماعت بخواند، نصف ثواب قیام شب به او می رسد. و اگر نمازهای عشاء و فجر را با جماعت بخواند، گویا تمام شب را (نخوابیده و) در قیام بوده است.

۴- خواندن نمازهای نفل در داخل خانه:

از صهیب رومی رضی الله عنه روایت است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «صَلَاةُ الرَّجُلِ تَطَوُّعاً حَيْثُ لَا يَرَاهُ النَّاسُ تَعْدِلُ صَلَاتِهِ عَلَيَّ أَعْيُنِ النَّاسِ خَمْساً وَعِشْرِينَ»^(۱).

ترجمه: نماز مرد در جایی که کسی او را نبیند، بیست و پنج برابر، بر نمازی که در انظار مردم خوانده می شود، افضل است.

(۱) صحیح الجامع آلبانی.

و در حدیثی دیگر می‌فرماید: «فَضْلُ صَلَاةِ الرَّجُلِ فِي بَيْتِهِ عَلَى صَلَاتِهِ حَيْثُ يَرَاهُ النَّاسُ كَفَضْلِ الْفَرِيضَةِ عَلَى التَّطَوُّعِ».^(۲)

ترجمه: برتری نماز (غیر فرض)، داخل خانه بر نمازی در انظار عموم، خوانده می‌شود مانند برتری نمازهای فرض بر نمازهای نفل است.

۵- نماز جمعه:

در مورد نماز جمعه، برنامه‌های مهم و آداب مختلفی از رسول الله ﷺ نقل شده که لازم است هر فرد مسلمان آنها را فرا بگیرد تا بتواند این روز عظیم را که خدا و پیامبرش آنرا عظیم دانسته‌اند، گرامی بدارد.

(۲) بیهقی در شعب الایمان و سیوطی در جامع الصغیر با تحسین و با تصحیح سیوطی و آلبانی در صحیح الترغیب و الترهیب (۴۴۱).

از جمله، این روایت اوس بن اوس ثقفی رضی الله عنه است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «مَنْ غَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاغْتَسَلَ ثُمَّ بَكَرَ وَابْتَكَرَ وَمَشَى وَلَمْ يَرْكَبْ وَدَنَا مِنَ الْإِمَامِ فَاسْتَمَعَ وَلَمْ يَلْغُ كَانَ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ عَمَلٌ سَنَةٍ أَجْرُ صِيَامِهَا وَقِيَامِهَا»

ترجمه: هر کس روز جمعه غسل کند و اول وقت و پیاده به مسجد برود و نزدیک امام بنشیند و به خطبه ها گوش بدهد و در آن اثنا، عمل بیهوده ای انجام ندهد، در مقابل هر قدمی که برداشته است، ثواب روزه و قیام یکسال به او می رسد.^(۱)

اکنون خود شما خواننده عزیز، اندکی دقت بفرمایید: اگر شما هر جمعه این آداب و سنن را رعایت بکنید، به چه پاداش عظیمی دست خواهید یافت. فرضاً اگر شما از خانه خود تا مسجد جامع، یکهزار قدم بر دارید، ثواب یکهزار سال، روزه و قیام را از خزانه های پروردگار، دریافت خواهید کرد؛ هزار سالی که حتی

(۱) احمد در الفتح الربانی و به تصحیح آلبنی در صحیح الجامع (۶۴۰۵).

یک گناه در آنها وجود ندارد. این پاداش یک نماز جمعه است. حال اگر شما چندین سال، به همین منوال نماز جمعه بخوانید، خودتان حدس بزنید که با چه پاداش بزرگی از جانب خداوند، روبرو خواهید شد.

۶- پابندی به نماز چاشت:

از ابوذر غفاری رضی الله عنه روایت است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «يُصْبِحُ عَلَى كُلِّ سَلَامَةٍ مِنْ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ، فَكُلُّ تَسْبِيحَةٍ صَدَقَةٌ وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ وَيُجْزَى مِنْ ذَلِكَ رَكْعَتَانِ تَرَكَهُمَا مِنَ الضُّحَى».^(۱)

ترجمه: هر روز در ازای هر یک از مفاصل بدن، صدقه‌ای بر شما لازم است، هر تسبیحی که بگویید، صدقه است، امر به

(۱) مسلم.

معروف و نهی از منکر صدقه است. و دو رکعت نماز چاشت، صدقه تمامی مفاصل بشمار می رود.

خواننده گرامی، آیا میدانی که در بدن انسان سیصد و شصت مفصل وجود دارد. پس اگر به فرموده رسول خدا ﷺ بخواهید روزانه برای هر یک از مفاصل، صدقه ای بدهید، باید سیصد و شصت صدقه پرداخت کنید. آیا کسی می تواند چنین صدقه سنگینی را پردازد؟ ولی شما می توانید هر روز با خواندن دو رکعت نماز چاشت، صدقه تمام مفاصل بدن خویش را ادا نمایید.

نوع دوم: حج و عمره

حج، سالی یکبار، ادا می شود و هر مسلمان آرزو دارد که هر سال به حج برود. اگر واقعاً کسی بتواند هر سال حج بجای آورد باز هم تعداد حجها یش از تعداد سال های عمرش تجاوز نخواهد کرد. ولی راه های دیگری وجود دارد که شما می توانید

بمراتب بیشتر از سالهای عمرتان، حج و عمره بجای آورید. اینک به چند مورد از آن، اشاره خواهیم کرد:

۱- در صورت امکان، هر سال، فرد یا افرادی را با هزینه خود به حج بفرستید. مثلاً اگر شما بتوانید در یک سال، سه نفر را به حج بفرستید، ثواب سه حج را کسب می‌کنید و گویا سه سال به عمرتان افزوده شده است.

۲- نماز اشراق:

از انس ابن مالک رضی الله عنه روایت است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «مَنْ صَلَّى الْغَدَاةَ فِي جَمَاعَةٍ ثُمَّ قَعَدَ يَذْكُرُ اللَّهَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ كَانَتْ لَهُ كَأَجْرِ حَجَّةٍ وَ عُمْرَةٍ تَامَةٍ تَامَةٍ»^(۱).

(۱) ترمذی (۶۸/۳) با تحسین آلبانی در صحیح الترمذی.

(۲) حاکم گفته است: طبق شرایط بخاری و مسلم صحیح است و آلبانی در صحیح الترغیب و الترهیب، آنرا صحیح قرار داده است.

ترجمه: اگر کسی نماز فجر را با جماعت بخواند، و سپس تا طلوع خورشید، بنشیند ذکر و تسبیح گوید و آنگاه دو رکعت نماز بخواند، برایش ثواب یک حج و عمره کامل منظور می‌شود. شما اگر هفته ای یک بار نماز اشراق بخوانید، یعنی چهار بار در ماه، ثواب چهار حج و عمره را کسب می‌کنید. گویا چهار سال به عمرتان افزوده شد که در آن چهار حج انجام دادید.

۳- شرکت در مجالس علمی و درسهای مساجد:

حضور شما در دروس مساجد، و شرکت در هر درس، ثواب یک حج را دارد چنانکه از ابوامامه رضی الله عنه روایت است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «مَنْ غَدَا إِلَى مَسْجِدٍ لَا يُرِيدُ إِلَّا أَنْ يَتَعَلَّمَ خَيْرًا أَوْ يَعْلُمَهُ كَانَتْ لَهُ كَأَجْرِ حَاجٍ تَامًا حَجَّتَهُ». (۲)

ترجمه: هر کس به مسجد برود و اراده ای جز یاد گرفتن و یا یاد دادن خیری، نداشته باشد، برایش ثواب یک حج کامل، منظور می گردد.

مضافاً هنوز از آن مجلس برنخواسته که گنا هانش تبدیل به نیکی می شود و فرشتگان او را زیر بالهای خود می گیرند، و خداوند نیز او را در پناه رحمتهای خویش قرار می دهد.

۴- عمره در رمضان:

از عبد الله بن عباس رضی الله عنه روایت است که رسول خدا صلی الله علیه و آله به ام سنان انصاری، فرمود: چرا با ما به حج نیامدی گفت: ای رسول خدا، ما دارای دو نفر شتر بودیم که یکی مرکب شوهرم و پسرم در راه حج بود و دیگری برای آب کشیدن، بدست غلام بود. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: پس عمره در ماه رمضان معادل حج با من است. و در روایتی آمده است که فرمود: در ماه رمضان، عمره کن که عمره در این ماه برابر با حج است. (۱)

البته این علاوه بر آن نماز هایی است که در ماه رمضان در مسجد الحرام می خوانید.

۵- خواندن نماز های فرض در مسجد:

از ابو امامه رضی الله عنه روایت است، که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «مَنْ مَشَى إِلَى صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ فِي جَمَاعَةٍ كَحَجَّةٍ، وَمَنْ مَشَى إِلَى صَلَاةٍ تَطَوُّعٍ (یعنی صَلَاةِ الضُّحَى) فَهِيَ كَعَمْرَةٍ نَافِلَةٍ».^(۲)

ترجمه: هر کس، برود تا نماز فرض را با جماعت ادا کند، گویا حجی انجام داده است و هر کس، برای خواندن نماز نافله یعنی نماز چاشت برود گویا عمره نفلی انجام داده است.

و فی روایة اَبی داود قال: «مَنْ خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ مُتَطَهَّرًا إِلَى صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ فَأَجْرُهُ كَأَجْرِ الْحَاجِّ الْمُحْرِمِ وَمَنْ خَرَجَ إِلَى تَسْبِيحِ الضُّحَى

(۱) بخاری و مسلم.

(۲) احمد در الفتح الربانی و با تحسین آلبانی در الجامع (۶۵۵۶).

لَا يَنْصِبُهُ إِلَّا إِيَّاهُ فَأَجْرُهُ كَأَجْرِ الْمُعْتَمِرِ وَصَلَاةٌ عَلَىٰ إِثْرِ صَلَاةٍ لَا تُغَوَّرُ
بَيْنَهُمَا كِتَابٌ فِي عَلِيِّينَ»^(۱)

ترجمه: کسی که با طهارت، از منزل خویش، برای ادای نماز فرضی به سوی مسجد قدم بر می دارد، گویا احرام بسته و به حج می رود و کسی که از منزل خویش برای ادای نماز چاشت به سوی مسجد می رود و هدف جز آن، ندارد، گویا احرام عمره بسته است و خواندن نماز پس از نماز دیگر به شرطی که در آن میان عمل بیهوده ای انجام نگیرد، در دفتر «علیین» ثبت می شود. بدینصورت هر کس نماز های پنجگانه یک روز با جماعت بخواند، اجر و پاداش پنج حج به او می رسد و اگر نماز های یکسال را با جماعت بخواند، گویا هزار و هشتصد حج انجام داده است. و اگر ده سال کامل یا بیشتر نماز هایش را با جماعت

(۱) احمد در فتح الربانی و با تصحیح آلبنی در صحیح ابی داود.

بخواند، خودش حدس بزند که تعداد حجهایش چقدر خواهد شد!

۶- نماز در مسجد قباء:

از سهیل بن حنیف رضی الله عنه روایت است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
 «مَنْ تَطَهَّرَ فِي بَيْتِهِ ثُمَّ أَتَى مَسْجِدَ قُبَاءَ فَصَلَّى فِيهِ صَلَاةً كَانَ لَهُ كَأَجْرِ عُمْرَةٍ»^(۱)

ترجمه: کسی که در منزلش طهارت کند، سپس به مسجد قبا برود و در آنجا نماز بخواند، ثواب یک عمره به او می‌رسد.

نوع سوم: اذان بگو یا اذان را با مؤذن تکرار کن

همه فضایی که در مورد نماز جماعت بیان گردید، مشمول مؤذن نیز می‌شود و او اضافه بر آن هم اجر دریافت می‌کند. چنانکه از براء بن عازب رضی الله عنه روایت است که رسول خدا صلی الله علیه و آله

(۱) احمد در الفتح الربانی و با تصحیح آلبنی (۶۱۵۴).

فرمود: «إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصَّفِّ الْمَقْدَمِ وَ الْمُؤَذِّنِ يَغْفِرُ لَهُ مَدَى صَوْتِهِ، وَيَصَدِّقُهُ مِنْ سَمْعِهِ مِنْ رَطْبٍ وَ يَأْبَسُ وَ لَهُ أَجْرٌ مِنْ صَلَّيَ مَعَهُ».^(۱) ترجمه: رحمت خدا بر صف مقدم است و فرشتگان نیز برای آنان دعا می کنند، و تا جایی که صدای مؤذن می رسد، برای او همان مقدار آمرزش منظور میشود و هر موجود تر و خشکی که صدایش را بشنود، تصدیقش می نماید و پاداشی که به نمازگزاران می رسد به او نیز می رسد.

بخاطر همین فضیلتها بود که یکی از صحابه از رسول خدا ﷺ پرسید: چگونه می توان به مقام و منزلت و الای مؤذنان دست یافت؟ چنانکه از عبد الله بن عمر روایت است که: «إِنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الْمُؤَذِّنِينَ يَفْضَلُونَنَا فَقَالَ: ﷺ: «قُلْ كَمَا يَقُولُونَ، فَإِذَا انْتَهَيْتَ فَسَلْ تَعَطُّهُ».^(۱)

(۱) احمد در الفتح الربانی با تصحیح آلبنی در الترغیب و الترهیب.

(۱) احمد در الفتح الربانی و با تصحیح آلبنی در صحیح الجامع (۴۴۰۳).

ترجمه: مردی خدمت رسول خدا ﷺ آمد و گفت: مؤذنان بر ما بر تری یافتند. رسول خدا ﷺ فرمود: آنچه را که او می گوید، شما نیز بگویید. آنگاه هر دعائی بخواهید، پذیرفته خواهد شد. این صحابی، حریصانه در پی آن بود که اجر و پاداش مؤذنان، به او برسد. رسول خدا ﷺ به وی فرمود که، کلمات اذان را با مؤذن تکرار کند. البته بجز (حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ وَ حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ) که شنونده باید در جواب اینها، بگوید: (وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ) تا مشمول همان اجر و مزد مؤذن بشود.

پس ای برادر مسلمان! اندکی بیندیش و تامل کن. اگر فرضاً در مسجد شما صد نفر، با جماعت نماز می خوانند که در واقع شما با اذانتان آنها را به نماز دعوت کرده اید، آنگاه همه پاداشهای بیشماری که قبلاً در مورد نماز جماعت بیان گردید، بویژه پاداش نماز جماعت عشاء و فجر که ثواب قیام اللیل تمام شب را دارد، همانطور که به فرد فرد آنها می رسد، مجموع آنها به

شما یکنفر نیز داده خواهد شد. علاوه بر آن شما با تعداد بزرگی از زنان مسلمان که داخل خانه هایشان با شنیدن اذان شما به نماز می ایستند، اجر و مزد همسانی دریافت می کنید. همانطور که اگر زن مسلمان نیز مشوق شوهر و فرزندان و محارم خود، برای شرکت در نماز جماعت باشد، سهم کاملی از تمامی فضایل و پادشاهی فوق الذکر، دریافت می کند. زیرا ارشاد رسول خدا ﷺ است که: «الدَّالُّ عَلَى الْخَيْرِ كِفَاعِلُهُ».

(دلالت کننده بر کار خیر همانند انجام دهنده آن، مستحق پاداش است).

و شمایی که جواب اذان را می دهید، مستحق همه آن فضایل بی شماری که مؤذن از آنها بهره مند است، می شوید. ﴿هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي﴾ به احتمال زیاد رقمهای میلیاردی فضایی که بیان گردید.

ای برادر! از بذل و بخشش رب العالمین مکن که او اهل و بذل و بخشش است. از غفلت و تبلی خود تعجب کن که چگونه از این خیر کثیر ورزیده‌ای.

نوع چهارم: روزه

رسول خدا ﷺ مسلمانان را به گرفتن روزه های زیاد نفلی در طول سال، تشویق نموده است. از اینرو ما می توانیم با روزه گرفتن در ایام خاص، چندین سال بر عمر خویش بیفزائیم. و اینک چند مثال:

۱- روزه گرفتن در ایام خاص:

شما با ۴۲ روز روزه گرفتن در سال (جز رمضان) ثواب روزه ۷۲۰ روز یعنی دو سال را دریافت می کنید، بدین شرح:

الف - روزه گرفتن شش روز از شوال. چنانکه ابو ایوب انصاری رضی الله عنه، از ارشاد رسول صلی الله علیه و آله را نقل می کند که فرمود: «وَمَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ أَتْبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ كَانَ كَصِيَامِ الدَّهْرِ»^(۱)
ترجمه: هر کس ماه رمضان را روزه بگیرد و شش روز از شوال بر آن بیفزاید، گویا تمام سال را روزه گرفته است.

ب - پایبندی به روزه گرفتن ایام بیض. یعنی روزهای ۱۵، ۱۴، ۱۳، ماههای عربی. چنانکه در این مورد جریر بن عبد الله رضی الله عنه ارشاد رسول خدا صلی الله علیه و آله را نقل می کند که فرمود: «صِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ صِيَامُ الدَّهْرِ وَأَيَّامُ الْبَيْضِ صَبِيحَةَ ثَلَاثِ عَشْرَةَ وَأَرْبَعِ عَشْرَةَ وَخَمْسِ عَشْرَةَ»^(۲)

(۱) احمد در الفتح الربانی و مسلم.

(۲) نسائی و با تصحیح آل بانی (۳۸۴۹).

ترجمه: سه روز روزه گرفتن از هر ماه، معادل است با روزه گرفتن یکسال. و ایام بیض عبارت انداز روزهای ۱۳، ۱۴، ۱۵ هر ماه.

و در روایت صحیح مسلم، بطور کلی ماهی، سه روزه گرفتن آمده است.

پس اگر شما هر سال این روزها را روزه بگیرید، گویا دو سال روزه گرفته اید. و در نهایت چندین سال، بر سالهای عمرتان افزوده می شود. و این از فضل و بزرگواری خدا است.

۲- افطار دادن به روزه داران:

این هم یکی از راههای بسیار سهل و آسان برای کسانی که از نعمت مال و امکانات برخوردارند. زیرا افطار هر چه بیشتر روزه داران خصوصاً در ماه رمضان، باعث میشود که به افطار دهنده نیز ثواب روزه کامل داده شود. چنانکه از زید بن خالد

الجهني روايت است كه رسول خدا ﷺ فرمود: «مَنْ فَطَرَ صَائِمًا كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ، غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَنْقُصُ مِنْ أَجْرِ الصَّائِمِ شَيْئًا».^(۱)

ترجمه: هر کس روزه داری را افطار بدهد، به او نیز همان ثواب روزه می‌رسد بدون اینکه چیزی از ثواب روزه‌دار کاسته شود.

نوع پنجم: زنده نگه داشتن شب قدر

خداوند ﷻ می‌فرماید: ﴿لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ﴾.

ترجمه: شب قدر از هزار ماه بهتر است.

یعنی ثواب عبادت شب قدر، از عبادت هشتاد و سه سال و سه ماه بیشتر است.

و اگر مسلمانی توفیق یابد، بیست سال شبهای قدر را زنده نگه دارد، برایش عبادت بیش از ۱۶۶۶ سال منظور می‌شود.

(۱) احمد در الفتح الربانی و با تصحیح و آلبانی (۶۴۱۵).

بین چه سالهای درازی به عمرت افزوده شد. آیا ممکن است کسی بتواند بطور طبیعی از چنین عمری بر خوردار شود؟ خیر. چقدر محروم است کسی که از چنین سرمایه عظیمی غفلت بورزد!

نوع نهم: جهاد

شوق جهاد در راه خدا با مال و جان، یکی از اعمال مهمی است که حاصل زندگی انسان را خیلی بیشتر از آنچه که هست، افزایش می دهد.

از عمران بن حصین رضی الله عنه روایت است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
 «مَقَامُ الرَّجُلِ فِي الصَّفِّ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَفْضَلُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ عِبَادَةِ
 رَجُلٍ سِتِّينَ سَنَةً»^(۱)

(۱) دارمی با تصحیح سیوطی در الجامع الصغیر و آلبانی (۵۱۵۱).

ترجمه: ایستادن در صف جهاد، نزد خدا از عبادت شصت سال بهتر است.

همچنین سلمان فارسی رضی الله عنه ارشاد رسول خدا صلی الله علیه و آله را نقل می کند که فرمود: «مَنْ رَابَطَ يَوْمًا وَلَيْلَةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَانَ لَهُ كَأَجْرِ صِيَامِ شَهْرٍ وَقِيَامِهِ وَمَنْ مَاتَ مُرَابِطًا أُجِرِيَ لَهُ مِثْلُ ذَلِكَ مِنَ الْأَجْرِ وَأُجِرِيَ عَلَيْهِ الرِّزْقُ وَأَمِنَ مِنَ الْفِتَنِ». (مسلم).

ترجمه: هر کس یک شبانه روز در راه خدا نگهبانی دهد، پاداش یک ماه روزه و نماز شب را دریافت خواهد کرد. و اگر کسی در آن حال بمیرد اجرش برای همیشه ادامه می یابد و نزد خدا روزی خواهد داشت و از فتنه ها در امان خواهد ماند.

نوع هفتم: انجام عمل نیک در ده روز ذیحجه

انجام عمل نیک در دهه اول ذیحجه، حتی در برخی موارد، از جهاد فی سبیل الله هم بالاتر است.

چنانکه از ابن عباس روایت است که رسول خدا ﷺ فرمود:
 «مَا مِنْ أَيَّامٍ الْعَمَلُ الصَّالِحُ فِيهِنَّ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنْ هَذِهِ الْأَيَّامِ
 الْعَشْرِ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا الْجِهَادَ فِي سَبِيلِ؟ فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
 : وَلَا الْجِهَادَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِلَّا، رَجُلٌ خَرَجَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ، وَلَمْ يَرْجِعْ
 مِنْ ذَلِكَ بِشَيْءٍ».^(۱)

ترجمه: انجام عمل نیک در هیچ یک از ایام سال نزد خدا
 آنقدر با ارزش نیست که در این ده روز (ذیحجه) ارزشمند است.
 پرسیدند: حتی جهاد در راه خدا؟ فرمود: بلی، حتی جهاد در راه
 خدا. مگر مردی که با جان مال در راه خدا بیرون رود و سرانجام
 نه خود برگردد و نه مالش:

(۱) احمد در الفتح الربانی و بخاری.

نوع هشتم: تلاوت و تکرار برخی از سوره های قرآن

شما اگر بخواهید قرآن را از اول تا آخر، ختم بکنید حداقل باید چند روز مشغول تلاوت باشید. ولی طبق راهنمایی پیامبر، شما می توانید در ظرف چند لحظه ثواب یک یا چند ختم قرآن را بدست آورید. چنانکه از ابو سعید خدری رضی الله عنه روایت است که رسول خدا صلی الله علیه و آله به یارانش فرمود:

«أَيَعِزُّ أَحَدَكُمْ أَنْ يَقْرَأَ بِثَلَاثِ الْقُرْآنِ فِي لَيْلَةٍ؟ فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَيْهِمْ وَقَالُوا: أَيْنَا يَطْبِقُ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ: «اللَّهُ الْوَاحِدُ الْأَحَدُ الصَّمَدُ ثَلَاثُ الْقُرْآنِ». وَفِي حَدِيثٍ آخَرَ رَوَاهُ ابْنُ عُمَرَ -رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «قُلُّهُ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، تَعَدَّلَ ثَلَاثُ الْقُرْآنِ، وَقُلُّهُ أَيْهَا الْكَافِرُونَ تَعَدَّلَ رِبْعِ الْقُرْآنِ».^(۱)

(۱) طبرانی در کبیر و با تصحیح سیوطی در الجامع الصغیر و آلبانی (۴۴۰۵).

ترجمه: آیا می‌توانید یک سوم قرآن را در شب بخوانید؟
 اصحاب آنرا دشوار دانستند و گفتند: چه کسی می‌تواند چنین
 کند! رسول خدا ﷺ فرمود: «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» یک سوم قرآن و
 «قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ» یک چهارم قرآن است.

شاید بسیاری از ما، سالها پیش، این حدیث را شنیده‌ایم و
 فضیلت سوره اخلاص را دانسته‌ایم ولی به این فکر نیفتادیم که
 روزانه با تلاوت و تکرار این سوره عظیم، ثواب چند ختم قرآن
 را کسب کنیم. و آنهم در چند لحظه و چند دقیقه. پس هدف
 دانستن و فراهم کردن معلومات نیست بلکه هدف اصلی عمل به
 معلومات است.

نوع نهم: ذکر فراوان

ذکر خداوند، دریایی است بیکران از نیکی‌ها و حسنات. که متأسفانه اکثر مردم از آن غافل می‌باشند و اینک دو نمونه از ذکرهای پر بار را ارائه می‌کنیم:

۱- تسبیح پر بار

از ام المومنین جویریة، روایت است که رسول خدا ﷺ صبح هنگام پس از نماز فجر، در حالی از خانه بیرون رفت. که جویریة بر جای نماز خویش نشسته بود. آنحضرت ﷺ بعد از ادای نماز چاشت به خانه برگشت. دید که جویریة هنوز آنجا نشسته است. پرسید: از وقتی که من بیرون رفته‌ام تو همینجا نشسته‌ای؟ گفت: بلی. رسول خدا ﷺ فرمود: من بعد از تو چهار کلمه را سه دفعه گفته‌ام که اگر آنها را با تمام آنچه تو از صبح تا کنون گفته‌ای، موازنه کنند سنگین تر و اجر بیشتری خواهند داشت. آنها عبارت

اند از: «سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ عَدَدَ خَلْقِهِ وَزِنَةَ عَرْشِهِ وَ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ»^(۱).

بین چگونه رسول خدا ﷺ در عبارتی مختصر، و زمانی کوتاه، ذکر پر بار و پر ثواب به ما آموزش داده اند.

آیا شایسته است که ما از چنین تسبیح جامعی، غافل و از چنین گنجینه‌هایی محروم شویم؟!

بهتر نیست که به جای تکرار ترانه‌های مبتذل و بیهوده، زبان خویش را با ذکر خدا تر و تازه نگه داریم؟

همچنین ابوامامه رضی الله عنه می گوید: رسول خدا ﷺ مرا دید که لبانم را می جنبانم. فرمود: ای ابو امامه، چه می گویی؟ گفتم: خدا را ذکر می کنم. فرمود: آیا به تو ذکر بیاموزم که از تمام ذکرهای شب و روزت بهتر باشد؟ آنگاه فرمود: بگو: «الْحَمْدُ لِلَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ مِثْلَ مَا خَلَقَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَدَدَ مَا فِي السَّمَوَاتِ

(۱) مسلم.

والارض و الحمد لله ما أحصى كتابه، والحمد لله ملء ما أحصى كتابه والحمد لله عدد كل شيء والحمد لله مل كل شيء» (حاکم و گفته است: طبق شرایط بخاری و مسلم، صحیح است. و آلبانی نیز آنرا صحیح قرار داده است).

سپس فرمود: اینها را یاد بگیر و به دیگران نیز یاد بده.

این شما و این هم حدیث پیامبر ﷺ و فضیلت و ثواب فراوان آن، که ثواب یکبار گفتن از تسبیح یک شبانه روز کامل هم افضل تر است. به امید اینکه حسب الامر رسول خدا ﷺ، شما آنرا یاد بگیرید و به دیگران نیز یاد بدهیم.

۲- استغفار پر بار

برادر عزیزم! دوست داری که در یک روز، یک میلیون نیکی در دفتر اعمال نوشته شود؟ البته یک روز هم زیاد است. نظرت چیست اگر این مقدار نیکی را در چند لحظه و باگفتن یک جمله بدست آوری؟ آیا حاضر می شوی که آن جمله را چندین بار تکرار کنی و هر بار این همه نیکی در پرونده ات ثبت گردد؟

اکنون این مزایده و تجارت را ما پیش روی شما قرار میدهیم. یقیناً شما سهل انگاری نخواهی کرد. و از چنین سود کلان و تجارت بزرگی با رب العالمین نخواهید کشید. از عباده بن صامت رضی الله عنه روایت است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «من استغفر لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ مُؤْمِنٍ وَ مُؤْمِنَةٍ حَسَنَةً»^(۱)

ترجمه: هر کس که برای سایر مؤمنین (مرد و زن) خداوند طلب آمرزش کند، به تعداد تک تک آنها، برای او نیکی نوشته می شود.

نوع دهم: رفع احتیاجات مردم

برخی از مردم بویژه کسانی که سرمایه و شهرتی دارند، از اینکه دیگران برای حل مشکلات خود به آنان مراجعه می کنند، احساس مزاحمت نموده و نگران می شوند. غافل از اینکه اگر

(۱) طبرانی و با تحسین آلبانی (۶۰۲۶).

کسی در پی حل مشکل برادر مسلمان خود باشد، خداوند در پی حل مشکل او خواهد بود. و همیشه خدا، زمانی به بنده اش کمک می کند که بنده به فکر کمک به برادر مسلمانش باشد. اگر شما حاجت برادر مسلمان خود را برآورید؛ مثلاً به او چیزی بیاموزد یا او را راهنمایی کنید، یا بر مرکب خویش سوارش کنید یا قرضش دهید یا برای او در امر خیری، سفارش بنمایید، این عمل شما نزد خدا از اعتکاف یک ماه کامل، بهتر است.

چنانکه از عبد الله بن عمر روایت است که رسول خدا ﷺ

فرمود:

«أَحَبُّ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ أَنْفَعُهُمْ وَأَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ
سرور تَدْخِلُهُ عَلَى مُسْلِمٍ أَوْ تَكْشِفُ عَنْهُ كَرْبَةً، أَوْ تَقْضِي عَنْهُ دِيْنًا،
أَوْ تَطْرُدُ عَنْهُ جُوعًا وَّ لَأَنَّ أَمْشَى مَعَ أَخِي الْمُسْلِمِ فِي حَاجَةٍ أَوْ حَبَّ
إِلَى مَنْ أَعْتَكَفَ شَهْرًا وَّ مَنْ كَفَّ غَضَبَهُ سَتَرَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ، وَّ مَنْ

كظم غيظاً و لو شاء أن يمضيه أمضاه، ملا اللهُ قلبه رضا يوم
القيامة، و من مشى مع أخيه المسلم في حاجته حتى يثبتها له
أثبت الله تعالى قدمه يوم تزل الأقدام، و إن سوء الخلق ليفسد
العَمَل كما يفسد الخَل العسل»^(۱).

ترجمه: محبوب ترین شما نزد خدا کسی است که برای خلق
خدا مفیدتر باشد. پسندیده ترین عمل نزد خدا این است که قلب
مسلمانی را شاد کنی، یا پریشانی اش را بر طرف سازی. یا قرضش
را ادا کنی و یا گرسنگی اش را دور نمایی. و اگر من با برادر
مسلمان خویش، برای رفع مشکلش قدم بر دارم ، برایم از
اعتکاف یکماه بهتر است . و هرکس خشمش را فرو برد خداوند،
رازهایش را می پوشاند و کسی که توانایی اعمال خشم را دارد
ولی آنرا فرو می برد، خداوند قلبش را در قیامت، پر از خرد مندی
و رضایت خواهد ساخت. و اگر کسی با برادرش به راه افتد و

(۱) طبرانی و با تحسین آلبانی (۹۰۶).

مشکلتش را حل نمایید، خداوند قدمهایش را روزی که قدمها می لغزند، استوار خواهد ساخت. آگاه باشید که اخلاق بد، اعمال (نیک) را فاسد می کند همانطور که سرکه، عسل را فاسد گرداند.

برادرم، اگر بخواهی که یکماه معتکف شوی، باید با نفس امارات مجاهده کنی، و کارهایت را رها سازی. و یکماه کامل در مسجد، زندانی شوی و در ذکر و تسبیح و تلاوت و نماز مشغول باشی. اما اگر چند دقیقه در پی برآوردن حاجت برادر مسلمان و یا خواهر بیوهات باشی، ثواب یک ماه اعتکاف و عبادت در پروندهات ثبت می گردد.

از اینرو شایسته است که ما بخشی از وقت خود را صرف بر آوردن نیازهای برادران مسلمان خود و این فرصتها را از دست ندهیم.

بخش دوم: عمل باقی

اعمالی که ثوابشان بعد از مرگ انسان نیز همچنان ادامه خواهد داشت

آنچه در بخش اول، بیان گردید گر چه اعمال پر بار و پر ثوابی بود ولی ثواب آنها با مرگ انسان، منقطع می شود. زیرا دیگر او قادر نخواهد بود که نماز بخواند، حج برود، قرآن تلاوت بکند و تسبیح بخواند و علم فرا گیرد و نیازهای مردم را برآورده سازد و ....

و از آنجا که ما با خواندن بخش اول، آزمند شدیم که عمر ما حاصل بیشتری داشته و روز قیامت دفتر اعمال ما بمراتب بیشتر از سالیان عمر ما نیکی داشته باشد، لازم است که یک سری اعمال

نیکی را که ثوابشان از مرگ نیز همچنان ادامه یابد و در دفتر اعمال ما ثبت شود و آنرا باز نگه دارد، انجام دهیم.

از ابو امامه باهلی رضی الله عنه روایت است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
 «أَرْبَعَةٌ تَجْرِي عَلَيْهِمْ أَجُورُهُمْ بَعْدَ الْمَوْتِ: رَجُلٌ مَاتَ مُرَابِطًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَرَجُلٌ عَلَّمَ عِلْمًا فَأَجْرُهُ يَجْرِي مَا عَمِلَ بِهِ وَرَجُلٌ أَجْرَى صَدَقَةً فَأَجْرُهَا يَجْرِي عَلَيْهِ وَرَجُلٌ تَرَكَ وَالدَّاءَ صَالِحًا يَدْعُو لَهُ».
 (۱)

ترجمه: چهار عمل اند که ثواب آنها بعد از مرگ نیز، ادامه خواهد داشت:

- ۱- مردی که در نگهبانی راه خدا بمیرد.
- ۲- مردی که علمی به مردم بیاموزد تا آنکه به آن علم، عمل می شود، اجرش ادامه دارد.

(۱) احمد در الفتح الربانی و با تحسین البانی (۸۷۷).

۳- مردی که صدقه جاریه ای بنا نهد تا مادام که آن صدقه وجود داشته باشد، اجرش ادامه دارد.

۴ - مردی که پس از خود، فرزند صالحی بجا گذارد که درحقیقت دعای خیر می‌کند.

پس برادر مسلمان! بکوش تا حداقل یکی از موارد فوق را بعد از خود باقی بگذاری تا دفتر اعمال نیکات با فرا رسیدن اجل، بسته نشود بلکه همچنان باز بماند و در آن نیکی اضافه ثبت شود.

نوع اول: سرباز بودن در راه خدا

از سلمان فارسی رضی الله عنه روایت است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
 «مَنْ رَابَطَ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَانَ لَهُ كَأَجْرِ صِيَامِ شَهْرٍ وَقِيَامِهِ
 وَمَنْ مَاتَ مُرَابِطًا جَرِيَ لَهُ مِثْلُ ذَلِكَ مِنَ الْأَجْرِ وَأُجْرِي عَلَيْهِ
 الرِّزْقُ وَأَمِنَ مِنَ الْفِتَنِ»^(۱)

(۱) مسلم.

ترجمه: هر کس که یک روز در راه خدا نگهبانی دهد، گویا یک ماه روزه داشته و نماز شب خوانده است. واگر در این حال بمیرد علاوه بر آن، نزد خدا روزی داده می شود و از آزمایشات و فتنه ها محفوظ می ماند.

نوع دوم: صدقه جاری

صدقه جاری عبارت است از چیزی که برای چندین سال، باقی می ماند و مورد استفاده قرار می گیرد، مانند حفر چاه، ساختن مسجد و کاشتن درخت و وقف نمودن آن و آب دادن به مردم به وسیله دلو یا نصب آب سرد کن در اماکن عمومی و در مساجد و تاسیس کتابخانه عمومی و غیره.

ابوهریره رضی الله عنه ارشاد رسول خدا صلی الله علیه و آله را نقل می کند که فرموده است: «إِنَّ مِمَّا يَلْحَقُ الْمُؤْمِنَ مِنْ عَمَلِهِ وَحَسَنَاتِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ عِلْمًا عَلَّمَهُ وَنَشْرَهُ وَوَلَدًا صَالِحًا تَرَكَهُ، وَمُصْحَفًا وَرَثَةً أَوْ مَسْجِدًا بَنَاهُ،

أَوْ بَيْتًا لِابْنِ السَّبِيلِ بِنَاهُ أَوْ نَهْرًا أَجْرَاهُ، أَوْ صَدَقَةً أَخْرَجَهَا مِنْ مَالِهِ فِي صِحَّتِهِ وَحَيَاتِهِ يَلْحَقُهُ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهِ»^(۱).

ترجمه: از جمله نیکی هایی که به انسان مؤمن، پس از مرگش می رسد، علمی است که آنرا تعلیم داده و نشر کرده است و فرزند صالحی است که بعد از خود باقی گذاشته و قرآنی است که بجا گذاشته و مسجد و یا مسافرخانه ای است که آنرا بنا نهاده و آبی است که جاری ساخته و یا صدقه ای است که در هنگام حیات و سلامتی خود داده است.

نوع سوم: تربیت فرزند صالح

برادر مسلمان! فرزند صالح شما، در واقع حاصل عمر شما و باعث ادامه حسناتتان پس از مرگ، خواهد بود. چنانکه ابو هریره رضی الله عنه ارشاد رسول خدا صلی الله علیه و آله را نقل می کند که فرمود: «إِذَا مَاتَ

(۱) ابن ماجه و با تصحیح آلبنی در صحیح الترغیب (۷۴).

الْإِنْسَانَ انْقَطَعُ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثَةٍ إِلَّا مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَالدِّ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ»^(۱)

ترجمه: وقتی بنی آدم می میرد، دفتر عملش بسته می شود، مگر در سه مورد (که همچنان باز می ماند):

۱- صدقه جاریه.

۲- علمی که از آن استفاده شود.

۳- فرزند صالحی که برایش دعا کند.

همچنین ارشاد رسول خدا ﷺ که می فرماید: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيَرْفَعُ الدَّرَجَةَ لِلْعَبْدِ الصَّالِحِ فِي الْجَنَّةِ فَيَقُولُ: أَيُّ رَبِّ آتَى لِي هَذِهِ فَيَقُولُ بِاسْتِغْفَارٍ وَكَذَلِكَ لَكَ»^(۱)

ترجمه: خداوند، مقام یکی از بندگانش را در بهشت بالا می برد. آن بنده می پرسد: پروردگارا! این مقام چگونه به من

(۱) مسلم.

(۱) احمد و طبرانی و با تصحیح آلبنی (۱۶۱۷).

رسید؟ خداوند می فرماید: به خاطر استغفاری که فرزندت در حق تو کرده است.

نوع چهارم : آموختن علم به مردم

آموختن علم به مردم، همانطور که شرح آن گذشت نه تنها صدقه جاریه است بلکه بهترین نوع صدقه است. از بهترین راههای نشر آن، دعوت الی الله می باشد. که از سایر اعمال در تقرب الی الله مؤثرتر است. بفرموده رسول خدا ﷺ، دلالت کننده به کار خیر مانند انجام دهنده آن است».

اگر فردی به وسیله ارشاد شما به راه خدا، آمد و استقامت ورزید، در ازای، نماز ذکر و سایر اعمال صالحی که انجام می دهد، به شما نیز اجر و پاداش کاملی می رسد. او نیز مانند شما، دیگران را به سوی خدا دعوت دهد، و آنها بپذیرند و توبه کنند،

تمامی اینها در پرونده‌ی شما ثبت می‌گردد ولو اینکه شما مرده و در قبر قرار گرفته باشید.

ابوهریره ارشاد رسول خدا ﷺ را نقل می‌کند که فرمود:

«مَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ تَبِعَهُ، لَا يَنْقُصُ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا».

ترجمه: هر کس (مردم را) به سوی کار بدی دعوت کند، همسان گناهان کسانی که از او پیروی^(۱) می‌کنند، گنه کار است و از گناهان آنان چیزی نمی‌کند.

برادر مسلمان! آیا حاضری که از این دریای بیکران اجر و ثواب الهی بهره‌مند شوی؟ پس آستین همت را بالا زن و بکوش.

والسلام

(۱) مسلم.